

Dr. hist. Valtera Ščerbinska

Recenzija par rakstu krājumu "Latvia and the United States: Revisiting a Strategic Partnership in a Transforming Environment" (Editors: Andris Sprūds and Diana Potjomkina, Riga, 2016)

Starptautisko attiecību pētnieku komandas veiktais darbs divpusējo Latvijas un ASV attiecību analīzei. Ironiski, bet salīdzinot ar Starpkaru periodu, Latvijas ārpolitikas svarīgākie mērķi nav mainījušies, neraugoties uz faktu, ka pagātnes savstarpējais spēku samērs, ideoloģijas un taktiskie risinājumi ir mainījušies. Ja toreiz Latvijas drošības un suverenitātes galvenā garantija funkcijas Rīga vēlējās uzticēt Rietumu Sabiedrotajiem, vispirms Londonai, mazāk Parīzei, tad mūsdienās šī lielā drauga funkcijas veic ASV. Vašingtona ir gan militāri, gan saimnieciski, gan arī politiski nozīmīgākais faktors pasaules politikā. Tajā pašā laikā mūsu valstu intereses ne tikai nesaduras, bet gan šķietami papildina vienu otru. Līdz ar to, no vienas puses rakstu krājuma autoriem ir pateicīgs lauks salīdzinoši intensīvu attiecību pētīšanai, no otras puses – jābūt pārdomātai un analītiskai pieejai, lai izvairītos no daudz neizsakošas deskriptīvas pieejas.

Krājuma stiprā puse ir gan jaunu un daudzsološu, gan arī jau pieredzējušu ekspertu iesaiste un viņu intelektuālā potenciāla ievirze konkrēta izpētes mērķa sasniegšanai. Ļoti pamatota ir redaktoru izvēle attiecību ietvaros un kontekstu uzticēt Dr. Edijam Bošam, kurš savā pētījumā gan teorētiski, gan vēsturiski analizē Latvijas un ASV attiecības plašākā vēsturiskā kontekstā. Jāatzīmē Boša aplūkotās amerikāņu reālpolitikas un ideālpolitikas attiecības un to ietekme uz Baltijas valstīm, pamatotie un veiksmīgi vispārinātie secinājumi par ASV ārpolitikas attīstību attiecībās ar Latviju gan Starpkaru periodā, gan Aukstā kara laikā un vēlāk. Otrs ievadnodaļas autors Donalds Džensens konceptuālo pieeju balsta šaurākā materiālā, pievēršot uzmanību Obamas administrācijas ārpolitiskajiem uzstādījumiem un risinājumiem Vašingtonas Eiropas un Krievijas politikas kontekstā. Džensens savā rakstā īsi raksturo notikumu attīstību Ukrainā un to ietekmi uz ASV politiku, īpaši akcentējot iespējamus draudus Baltijas valstīm.

Ņemot vērā ASV un Latvijas attiecības un to īpašo raksturu, loģiska ir darba tālākā struktūra: acīmredzami liels akcents likts uz drošības jautājumu risināšanu (iespējams, ASV ir vienīgā valsts, ar kuru Latvijai šis aspekts ir tik dominējošs), tālāk seko saimnieciskās attiecības un tā dēvētā tautas diplomātija (*people-to-people relations*), kas ietver sevī analīzi par Latvijas tēla veidošanas problēmām. Kopumā šāda pieeja ir nedaudz eklektiska, tajā pašā laikā krājuma uzdevums nav bijis vispusīga Latvijas un ASV attiecību analīze, drīzāk šeit ir runa par šodien atsevišķu aktuālu jautājumu tuvāku aplūkošanu.